

XI. It seems very necessary and altogether desirable that the Indies-and Netherlands Committees which are actively interested in and responsible for wild life protection, engage in an educational campaign in order to instruct natives, soldiers, naturalists and others in the interesting natural history of Atjeh. It is specifically recommended that all military posts and all officers receive regularly the publications on the many forms of Atjehnese plant and animal life and that lectures be arranged for the officers when they have conventions in Koeta Radja.

2675

EEN OVERZICHT
van de vaste trekwegen van olifanten in Zuid-Sumatra
alsmede eenige gegevens over rhinocerossen

door

W. GROENEVELDT

oud-Resident van Benkoelen

Mededeelingen Nederlandsche Commissie voor
Internationale Natuurbescherming
no. 12 1930

Kudde no. 40 of Talang Padang Kudde.

De administrateur van de onderneming Talang Padang schrijft, dat tot 1933 de olifanten geregeld in de droge maanden in de percelen kwamen, soms in gekapt bosch; al deze terreinen waren gelegen op de Noord- en N.O.-hellingen van de Tangamoës en de Tk. Kabawoek.

De heer van der Linden, klaarblijkelijk een goed waarnemer van olifanten, schrijft, dat inderdaad gesproken kan worden van geregelde trekwegen, maar dat het hem niet bekend is of deze van de eene Residentie naar de andere doorloopen. De kudden, die hij in Menggala waarnam, bewegen zich in hoofdzaak tusschen de rivieren Way Teroesan, Way Kiri, Way Pengoeboehan en Way Sepoetih. Dit gebied is zeer rijk aan voedsel voor de dieren, terwijl er geen bepaalde maanden voor een bepaalden trek zijn aan te geven. De kudden die hij zag, en welke varieerden tusschen 15 en 20 dieren, vereenigen zich nu en dan tot grootere groepen van 50 tot 60 stuks.

Deze verzamelplaatsen zijn gelegen in de groote „lebongs” — vlakke gedeelten in deze streek — zooals bv. de Lebong Boendan bij de Way Sepoetih, waar ze dan ongeveer een week samenblijven. Gedurende het geheele jaar worden jongen bij de kudden waargenomen, doch van dracht- en paartijd was hem niets bekend. Ook volgens hem wordt slechts bij onvoldoende bewaking van den aanplant schade daaraan toegebracht.

ONDERNEMING TANDJONG DJATI

Kudde no. 41 of Tandjong Djati Kudde.

De administrateur deelt mede, dat volgens berichten van de bevolking sedert de uitbarsting van de Krakatau in 1883 langs de zuidelijke helling van de Tangamoës geen olifanten meer voorkomen. Wel werd vernomen, dat enkele malen olifanten, vermoedelijk uit Z.O.-richting — Poegoeng Nebak — en het brongebied van de Way Teboe, via de Indo Europeesch Verbond-kolonisatie in N.W.-richting trokken, langs den voet van de Tangamoës, boven de concessie Talang Padang, vermoedelijk op weg naar Oeloe Beloe, bij de zuidgrens van Benkoelen. Ook hij is van meening dat bij een behoorlijke bewaking schade aan den aanplant kan worden voorkomen.

RHINOCEROSSEN

Dat de gevens over rhinocerossen in het geheele westelijke deel van Sumatra zoo uitermate schaars zijn, schrijf ik in hoofdzaak toe aan het feit, dat daar, ook vroeger, weinig intensief op deze dieren gejaagd werd. Zeker is dat er thans nog maar zeer weinige lieden zijn, die deze jacht beoefend hebben en dat de belangstelling voor dit wild gering is.

Wel was dit het geval in Atjeh, Djambi en Palembang, waar men in Singapore een mooi afzetgebied had voor den hoorn en verder in de Lampongs en Zuid-Benkoelen, waar Chineezzen uit Batavia de jachtexpedities financierden.

Hoewel de beschermende bepalingen zeker een remmenden invloed gehad hebben op de hardnekkige vervolging, zal voornamelijk wel het sterk slinken van hun aantal en wellicht de zeer verminderde waarde van den hoorn, het meest daartoe hebben bijgedragen.

In ieder geval is practisch in een groot deel van Sumatra de rhinoceros, zeker de eenhoornige soort, uitgeroeid en hebben de weinige nog overgebleven dieren zich geleidelijk teruggetrokken naar de meest onbereikbare en woeste gedeelten van het Boekit Barisan-gebergte. De doorsnede bewoner, van zelfs de meest afgelegen nederzetting in de wildernis, weet totaal niets van „badaks”, zooals de inheemsche naam is, af en het zijn slechts zeer enkele gewezen olifanten- en neushoornjagers, die nog wat inlichtingen kunnen geven. De dieren werden opgezocht bij hunne vaste „woelkuilen”, waar zij modderbaden namen en in de buurt daarvan uit een boom doodgeschoten.

Men beoordeelde de aanwezigheid en het aantal rhinocerossen in een bepaalde streek naar de aanwezige, in gebruik zijnde, „bewoonde kuilen”, zegt de bevolking, die men „koebangan badak” noemt. Bij iedere kuil behoort een bepaald zwerfareaal van den bewoner, waarbuiten deze zich niet begeeft. Het kan voorkomen dat één exemplaar of een paartje meerdere „koebangans” — ook Soeban genoemd — in gebruik heeft.

Intusschen waagde geen der berichtgevers zich ook maar aan eenige schatting van hun aantal, maar in ieder geval was men het er over eens, dat in verhouding met vroeger er zeer weinig over waren. Intusschen kan men wel als vaststaand aannemen, dat er in het geheele stuk wildernis in Zuid-Sumatra niet meer dan enkele

tientallen over zijn en dan rijst tevens de vraag, of hun stand niet reeds teruggelopen is beneden het minimum, dat in de natuur noodig is om het voortbestaan van de soort te verzekeren.

Hieronder volgt een opgave van de „koebangan badak”, die mij door de gewezen neushoornjagers werden opgegeven.

ONDERAFDEELING LAIS

Tusschen de Air Merah en de Air Seblat Djernih (marga Oeloe Seblat).

ONDERAFDEELING LEBONG

In het grensgebied van dit ressort en de Residenties Palembang en Djambi. Deze opgaven zijn afkomstig van iemand, Sitar genaamd, woonachtig in de Doesoen Tapoes, gelegen in de buurt van de pasangrahan Rimbo Pengadang.

Zij zijn alle gelegen op de hellingen van bergen, t.w.:
Boekit Roentjing 5, Boekit Reges 2, Boekit Pandan 7, Goenoeng Baroe 5, Oeloe Air Soeloep 1 (deze laatste berg is niet op de kaart te vinden).

ONDERAFDEELING REDJANG

Volgens een jager, Merasoetan alias Tjotek, wonende in de Doesoen Keloebak, zijn er nog neushoorns op de hellingen van de Boekit Kelam, in het terrein aan de rechterzijde, dus beoosten den grooten weg van Tjoeroep naar Moeara Aman. Hij is er echter zelf nooit geweest en weet ook niet hoeveel koebangans er zijn.

Een anderen, nog in leven zijnden gewezen badak-jager, Semi, wonende in de Doesoen Tabah Renah, drie km van Tjoeroep af, heb ik niet kunnen spreken; vermoedelijk weet hij nog wel iets over deze dieren.

ONDERAFDEELING SELOEMA

Daar werd als verblijfplaats van rhinocerossen opgegeven de Boekit Tjampang, die in verbinding schijnt te staan met de Goenoeng Dempo; bijzonderheden kon men niet opgeven.

De pasirah van Ngalam deelde mede, dat hij, vele jaren geleden, met een zekeren Bansariwas, nu reeds overleden, zonder resultaat

op jacht geweest is op „badaks”, vanuit Pagar Alam (Palembang), en dat zij toen op de hellingen van de Boekit Dingin, op de grens van Palembang en Benkoelen, een bewoonde woelplaats vonden van ongeveer dertig vadem diameter.

ONDERAFDEELING KROE

Daar meldde men mij, dat er rhinocerossen waren gezien in het brongebied van de Way Roe en van de Way Baroe (marga Bengkoenat) en dat zij bij afnemende en bij nieuwe maan uit het gebergte naar lager gelegen streken afdaalden.

Verder zijn zij waargenomen in het Boekit Barisangebergte, ter hoogte van de Way Pintau (marga Bengkoenat) en de Way Mendati (marga Ngamboer).

SUMATRA'S WESTKUST

In een der jaren 1927—1930 kreeg ik bericht, dat in een grote kampong, gelegen aan den westelijken oever van het Meer van Singkarak, bij Panindjawan, 's nachts een rhinoceros door het dorp heen geloopt was, om aan het meer te drinken. Wanneer men in aanmerking neemt, dat vlak achter dien oever zeer zwaar bergbosch begint in het daar uiterst ontoegankelijke Boekit Barisan-gebergte, is dit wel te begrijpen.

Hoe mager deze gegevens over rhinocerossen ook mogen zijn, ik hoop toch, dat zij voor diegenen, die daartoe de gelegenheid hebben, een aansporing zullen zijn om onze schamele wetenschap van deze merkwaardige en schuwe wouddieren te verrijken met hunne gegevens.